

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2025

2/3-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хәм хабар агентлиги тәрепинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы гуўалық берилген.*

Нөкис

2/3-сан 2025

март - апрель

*Қарақалпақстан Республикасы мектепке шекемгі ғәм мектеп билимлендириўи
министрлиги, Қары Ниязий атындағы Тәрбия педагогикасы миллий институты
Қарақалпақстан филиалы*

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Сабит НУРЖАНОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Захия НАРИМБЕТОВА
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ	Хушбоқ НОРБЎТАЕВ
Сапардурды АБАЕВ	Ойниса МУСУРМОНОВА
Адхамжон АБДУРАШИТОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Хайрулла АЛЯМИНОВ	Сафо МАТЧОН
Мавлюда АЧИЛОВА	Шукурулло МАРДОНОВ
Азизжан АБДАЗИМОВ	Абдулхамид МИРЗАЕВ
Шухрат АБДУЛЛАЕВ	Абдимурат ЕСЕМУРАТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Даулетназар СЕЙИТКАСЫМОВ
Злийха ОРАЗЫМБЕТОВА	Қалыбай ПРИМБЕТОВ
Мансурбек ОНГАРОВ	Раъно ОРИПОВА
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Бахтиёр РАХИМОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Норим РАХМАНОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Муқаддас РАХМАНОВА
Марифжон АХМЕДОВ	Светлана СМЕРНОВА (Москва, Россия)
Гулзабира БАБАШЕВА	Тажибай САПАРБАЕВ
Умида БАҲАДИРОВА	Мухаббат САЛАЕВА
Фархад БАБАШЕВ	Гўзал СОДИҚОВА
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Улбосын СЕЙТЖАНОВА
Гулбахар БЕКИМБЕТОВА	Амина ТЕМИРБЕКОВА
Комил ГУЛЯМОВ	Нурзода ТОШЕВА
Маманазар ДЖУМАЕВ	Куанишбек ТУРЕКЕЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ	Тажибай УТЕБАЕВ
Дилдора ДАВРОНОВА	Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Мухтар ЕРМЕКБАЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Алишер ЖУМАНОВ	Амангелди ҚАМАЛОВ
Гулнара ЖУМАШЕВА	Тажиқал ҚУДАЙБЕРГЕНОВА
Холбой ИБРАГИМОВ	Ойбахор ШАМИЕВА
Шохида ИСТАМОВА	Ризамат ШОДИЕВ
ВОХИД КАРАЕВ	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Алима КЕНЖЕБАЕВА (Тараз, Қазақстан)	Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Сарсенбай КАЗАХБАЕВ	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Мохира КУВВАТОВА	Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Джавдод ПЎЛАТОВ	Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Ярмухаммат МАДАЛИЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Гулрухсор ЭРҒАШЕВА
Пердебай НАЖИМОВ	Гавхар ЭШЧАНОВА
Асқарбай НИЯЗОВ	Қонысбай ЮСУПОВ
	Гулара ЮСУПОВА

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХАМ АДЕБИЯТ

Jalgasbaeva G.J. Filolog-studentlar dīn leksikalīq kompetenciya sīn frazeologiyalīq birlikler arqalī jetilistiriw	7
Palimbetova D.T. Qoraqalpoq lingvomadaniyatida “Shaxsiy masofa” kontseptining tahlili	12
Tuxtayeva M.Sh. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning nutq madaniyatini takomillashtirish	18
Omanova M.A. O‘quvchilarni badiiy asarni tahlil va talqin qilishga o‘rgatish usullari	23
Allayorov T.R., Dosanov N.X. O‘zbek tilida texnik terminlarning sintaktik yo‘l bilan yasalishi	29
Аллаёров Т.Р. Ўзбек тили дарсларда нуткий кўникмаларни интерфаол усуллардан фойдаланган ҳолда ташкил қилиш	35
Mustafayeva N. Nutqiy ko‘nikmalarni takomillashtirishda pragmatik kompetensiyani rivojlantirishning ahamiyati (Oliy ta‘lim muassasalari talabalari misolida)	41
Xonova D.B. Rus tilini o‘qitishda gapirishni rivojlantiruvchi texnikalarni takomillashtirish (iqtisodiyot yo‘nalishi talabalari misolida)	52
Бекбергенов Х.У. Структурно-семантические особенности исходного падежа в каракалпакском языке и способы их выражения в английском языке	62
Нуратдинова Н.Б. Психолого-педагогические подходы к обучению предлогам английского языка учащихся общеобразовательных школ	70
Abdullaeva D.A. Methodological platform for future foreign language teachers studying english and ways for its implementation	78
Sattarov B.I. The role of speech skills in improving communicative competence in foreign language classes for students of non-philological education	85

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Nauruzbaeva A.S. Klass jamáátiniń tárbiyalīq imkaniyatlarń diagnostikalaw	93
Baxadirova F.M. Mektep oqıwshılarınıń tárbiyalīq dárejesin diagnostikalaw jolları	98
Buriyeva.K.E. Adabiyot fanida 4k ko‘nikmalariga asoslangan ta‘lim metodikasi	104
Zaynitdinova M.A. Summativ va formativ baholash tizimi	107
Sobirov B.B. Oliy ta‘lim tizimini rivojlantirishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	113
Baybayeva M.X., Egamberdiyeva Y.F. Xorijiy tajribalar asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirish	120
Abdullaeva N.M. Innovatsion pedagogika rivojining strategik yo‘nalishlari	129
Abduraxmonov Yo.A. Umumta‘lim maktab direktor o‘rinbosarlari faoliyati samaradorligini oshirishda variativ dasturlardan foydalanish	137
Sattarov B.I. Talabalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda neyropedagogika qonuniyatlaridan foydalanish usullari	
Ernazarova M.J. Bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbga qadriyatli yondashuv ko‘nikmasini shakllantirishning o‘ziga xos xususiyatlari	148
Ozodqulov.O.B. Ta‘lim muassasalarida strategik boshqaruv tizimini shakllantirish	151
Kushimova M.J. Kredit-modul tizimi sharoitida didaktik kompetensiya: nazariy va amaliy jihatlar	160
Toshmurodova M.N. Umumta‘lim muassasalarida o‘qituvchilarning inklyuziv tayyorgarligini kompetensiyaviy yondashuv asosida boshqarish tamoyillari	170
Buriyeva X.B. Oliy ta‘limni raqamlashtirish sharoitida o‘quv jarayonini boshqarish mexanizmlari	177
Эгамбердиев Ф.Б. Ўқитувчиларнинг инновацион фаолияти бошқарув объекти сифатида	188
Buriyeva.K.E. Adabiyot ta‘limida kreativlik, tanqidiy fikrlash, Kommunikativ va hamkorlik	192

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA KASBGA QADRIYATLI YONDASHUV KO‘NIKMASINI SHAKLLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Ernazarova Munisxon Jo‘raqulovna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Umumiy pedagogika kafedrasida o‘qituvchisi
Telefon: +998917793882
munisxonernazarova21@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbga qadriyatli yondashuvni shakllantirish masalasi, bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy faoliyatga munosabatni shakllantirishning o‘ziga xos haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: ta’lim, oliy ta’lim, o‘qituvchi, o‘quvchi, talaba, globallashtirish jarayoni, tarbiya, jamoatchilik, insonparvarlik, qadriyat, jamiyat.

Annotation

This article will talk about the issue of forming a valuable approach to the profession in future teachers, about the peculiarity of forming an attitude to professional activity in future teachers.

Keywords: Education, Higher Education, Teacher, Student, student, globalization process, upbringing, community, humanity, value, society.

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so‘ng jamiyat ma’naviy hayotini sog‘lomlashtirish va rivojlantirish, inson omiliga katta e’tibor berish asosiy vazifa sifatida kun tartibiga qo‘yildi. Darhaqiqat, istiqloq tufayli xalqimiz o‘z taqdirining egasi, tarixining ijodkori, o‘ziga xos milliy madaniyatining sohibiga aylandi. Milliy o‘z-o‘zini anglashga intilish kuchaydi. Mazkur jarayonda tarbiyaviy qadriyatlarga alohida e’tibor qaratilishi, uning yuksak ma’naviyatli shaxsni shakllantirishdagi ahamiyatining ochib berilishi o‘ta muhimdir. Yuksak ma’naviyatli shaxsni shakllantirishda quyidagi tarbiyaviy qadriyatlar muhim ahamiyat kasb etadi:

- boy ma’naviyatimiz sarchashmalaridan bahramand bo‘lib borish;
- jahon madaniyati xazinasiga katta hissa qo‘shgan buyuk ajdodlarimizning ilmiy, madaniy merosi chuqurligi anglab olinganligi;
- yoshlarni o‘z o‘tmishiga, milliy, diniy an’analarga hurmat bilan qarashi, ularni asrab-avaylash ruhida tarbiyalanayotganligi;
- o‘z millatining o‘zga millatlar oldidagi qadr-qimmatidan, obro‘-e’tiboridan faxrlanish;
- millat manfaatini himoya qilishdagi mas’uliyatni his etish va kelajakka ishonch.¹

¹ B.X.Xodjayev, Z.T.Saliyeva, N.B.Matkarimova. Pedagogikaning pragmatik aspektlari [Matn]: maqolalar – Тошкент: «Ijod Nashr» nashriyoti. 2023 257-bet

- O'zbekiston xalqining ma'naviy-madaniy merosi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhiga mos g'oyalarni shakllantirish, tegishli tavsiyalar ishlab chiqish;

- yuksak iste'dod va tafakkur sohiblarining aqliy-ijodiy salohiyatini Vatan istiqboli sari yo'naltirish;

Mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlardan kelib chiqib shuni ta’kidlash mumkinki, xalqimizga xos bo’lgan milliy qadriyatlar, an’analar, uning eng yaxshi xislatlari jamiyatdagi ma’naviy birlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Har qanday jamiyat o'zining madaniy merosini, ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini odamlar ongida rivojlantirmay, hamda mustahkamlamay turib o'z istiqbolini tasavvur eta olmaydi. Shu bois mamlakatimiz yoshlarida yangi siyosiy dunyoqarash shakllanayotgan bir paytda, ota-bobolarimizdan meros bo'lib o'tgan bebaho go'zal madaniy durdonalardan unumli foydalanish va ular asosida yangicha mazmun kasb etadigan dunyoqarashni, ma'naviyatni shakllantirish muhim ahamiyat ega. Shuning uchun ham kelgusida pedagoglik kasbi bilan shug'ullanuvchi pedagogika oliy ta'lim muassasasi talabalarida qadriyatlar tizimini shakllantirish o'zida muhim pedagogik muammoni aks ettiradi.

Bo'lajak o'qituvchilarda kasbga qadriyatli yondashuv ko'nikmasini shakllantirish borasida so'z borar ekan avvalo "Kasbga qadriyatli yondashuv" tushunchasiga to'xtalib o'tsak:

Kasbga qadriyatli yondashuv — bu o'qituvchilik faoliyatiga ma'naviy va axloqiy jihatdan mas'uliyat bilan yondashish, kasbiy etika va axloq normalariga rioya qilish, o'z ishiga hurmat bilan qarash va bu orqali jamiyatga foyda keltirishga intilganlikdir. Yosh pedagoglarda bu yondashuv shakllanmasa, ular kasbiy faoliyatda barqarorlik va samaradorlikka erisholmaydilar. Shuning uchun ham ushbu ko'nikma yoshlar tarbiyasida alohida o'rin tutishi kerak.

Kasbga qadriyatli yondashuv ko'nikmasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari bizningcha quyidagilardan iborat:

1. Shaxsiy kasbiy motivatsiyani uygʻotish
2. Etik va axloqiy meʼyorlarni shakllantirish
3. Teoretik bilim va amaliy tajriba uygʻunligi
4. Munosabat va muloqot madaniyatini rivojlantirish
5. Ijodiy yondashuv va innovatsiyalarni qoʻllashga tayyorgarlik
6. Shaxsiy oʻsish va kasbiy rivojlanishga intilish
7. Jamiyat va maktab muhitiga moslashish qobiliyati

Shaxsiy kasbiy motivatsiyani uygʻotish uchun yosh oʻqituvchilarning kasbga boʻlgan qiziqishini oshirish va oʻqituvchilikka nisbatan muhabbatni uygʻotish lozim.

Buning uchun kasbning jamiyatdagi ahamiyati, o'qituvchining ijtimoiy roli haqidagi ma'ruzalar, uchrashuvlar va fikr almashinuvlari tashkil etilishi mumkin.

Bo'lajak o'qituvchilarda Etik va axloqiy me'yorlarni shakllantirish uchun esa o'qituvchilik kasbiga xos etika va axloqiy normalarni yosh mutaxassislarga tushuntirish, ularni hayotda amalga oshirishni odatga aylantirish zarur. Axloqli, mas'uliyatli va pokiza niyomatlar bilan ishlashga moyillik rivojlantirish kerak.

Kasbiy bilimlarni nazariy jihatdan o'rganish bilan bir qatorda, amaliy tajribalar orqali ushbu bilimlarni hayotga tatbiq etish ko'nikmasini rivojlantirish orqali teoretik bilim va amaliy tajriba uyg'unligiga erishish mumkin. Bu jarayonda bizga stajirovka, mentorlik va o'quv amaliyotlari yordamga keladi.

Munosabat va muloqot madaniyatini rivojlantirish. Darhaqiqat, o'qituvchi uchun o'quvchilar, hamkasblar va ota-onalar bilan samarali va samimiy muloqot o'rnatish qobiliyati juda muhim. Hurmat va sabr-toqatga asoslangan munosabatlar yosh pedagogning kasbiy muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

O'qituvchilikni kasb qilgan har bir jamiyat a'zosi borki, zamonaviy ta'lim jarayonlarida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalana olishi kerak. Yosh o'qituvchilarni innovasion yondashuvlar, ijodiy fikrlashga rag'batlantirish va ularni kasbiy jihatdan rivojlantirish muhim vazifalardan biridir.

O'qituvchilik kasbi — bu doimiy o'rganish va o'zini takomillashtirishni talab qiladigan faoliyatdir. Yosh mutaxassislarni kasbiy seminar va treninglarda ishtirok etishga, ilmiy tadqiqotlar olib borishga, o'z bilim va ko'nikmalarini yaxshilashga ruhlantirish lozim.

Har bir maktab va jamiyat o'zining o'ziga xos xususiyatlariga ega. Bo'lajak o'qituvchilarni mahalliy sharoitlarga va talablarga mos ravishda faoliyat yuritishga tayyorlash ham muhimdir.

Xulosa

Bo'lajak o'qituvchilarda kasbga qadriyatli yondashuv ko'nikmasini shakllantirish — bu nafaqat kasbiy bilimlar va malaka to'plash, balki ma'naviy-axloqiy tarbiya va shaxsiy rivojlanishga e'tibor berishni talab qiladigan murakkab jarayondir. Ushbu jarayonda yosh pedagoglarning ichki motivatsiyasi, kasbiy etikasi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilsa, kelajakda sifatli va mas'uliyatli o'qituvchilar yetishtiriladi. Shu tariqa, mamlakatimiz ta'lim tizimining barqaror rivojlanishi va kelajagi ta'minlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning ma'naviy ma'rifiy ishlarga oid ma'ruzalar to'plami. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi qonuni. – Toshkent: Adolat 2020.
3. Qodirov, R. Pedagogik yondashuvlar va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
4. Karimov, A. Qadriyatlar va milliy ma'naviyat. – Toshkent: Ma'naviyat 2019.
5. B.X.Xodjayev, Z.T.Saliyeva, N.B.Matkarimova. Pedagogikaning pragmatik aspektlari [Matn]: maqolalar – Toshkent: «Ijod Nashr» nashriyoti. 2023 257-bet
6. “Bo'lajak o'qituvchilarda kasbga qadriyatli yondashuv ko'nikmasini shakllantirish” Ernazarova M.J. “Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў Илимий-методикалық журнал

Қары Ниязий атындағы Тәрбия педагогикасы миллий институты
Қарақалпақстан филиалы

«МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ»

№ 2/3

Нөкис — 2025

Басып шығыўға жуўапкер:

А. Тилегенов, С. Нуржанов

Баспаға таярлаған:

А. Тилегенов

Компьютерде таярлаған:

П. Реймбаев, З. Ниязымбетова

Мәнзил: 230105 Нөкис қаласы, Әмир Темур көшесі, 179^а

жай Тел.: +998 61 224-01-34, факс: +998 61 224-23-00

e-mail:

uzniipnkkf@umail.uz

, mugallim-

pednauk@umail.uz

www.mugallim-

uzliksiz-bilim.uz

www.KRTEACH.UZ

Журналға келген мақалаларға жуўап қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған үзіндилер «Муғаллим ҳәм үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлыўматларға автор жуўапкер.

Оригинал-макеттен басыўға рухсат етилди 07.03.2025. Форматы

70х100^{1/4}

«Таймс» гарнитурасында офсет усылында
басылды. Шәртли б.т. 31. Нашр. т. Нұсқасы

Бу

йыртпа №